

BURSA SANAYİSİ VE SEKTÖREL GELİŞİMİ

BTSO İLK 250 BÜYÜK FİRMA 2015 SONUÇLARI İÇİN EKONOMİK DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Mehmet YÜCE
Uludağ Üniversitesi Rektör Yardımcısı
İİBF. Öğretim Üyesi

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO) tarafından bu yıl 20. si yapılan Bursa'daki 250 büyük firma araştırma çalışması Bursa'daki sanayinin geçmişini, bugününü ve geleceğini belirlemede önemli bir kaynak niteliğindedir. BTSO tarafından yapılmaya başlanan bu araştırma ilk olarak 1997 yılında Bursa'daki ilk 500 firmayı kapsamakta ve ilk 500 firmanın

Cirosu, Özsermayesi, Kârı, İhracatı ve Çalışan sayısı gibi değişkenlerin derlenmesi ile başlamıştır. Daha sonra 1998 yılında yine ilk 500 firma için bu çalığa tekrarlanmış, ancak 1999 yılı ve sonrasında çalışmanın kapsamı ilk 250 büyük firma olarak yeniden düzenlenmiştir. Geleneksel bir hale dönüşmüş olan bu araştırma Bursa sanayisine ilişkin oldukça önemli bilgiler barındırmanın yanında çok önemli bir veri kaynağı niteliğindedir. Örneğin 2015 yılı verileri önceki yıllar ile karşılaştırılarak, Bursa iş dünyasının gelişen piyasa koşullarına ne kadar ayak uydurduğunu, zaman içerisindeki sektörel gelişimini ortaya koymak mümkündür.

Tablo 1, "250 Büyük Firmanın" zaman içerisindeki kârlılıkdüzeylerini ve değişimlerini ortaya koymaktadır.

Tablo 1, incelendiğinde ise 1997 yılından 2015 yılına kadar 250 büyük firmanın en az kârlı kapattığı yıl 194 firma ile 2001 yılıdır.

2001 Türkiye ekonomik krizi, Kara Çarşamba olarak da bilinen, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük ekonomik krizidir.

Bu sebeple ne yazık ki Bursa'daki "250 Büyük Firma" da bu ekonomik krizden nasibini almıştır. İkinci az kârlı kapatılan yıl ise 195 firma ile 2008 yılıdır. 2008 Ekonomik Krizi, ABD'de başlayıp tüm Dünya devletleri gibi Türkiye için de olumsuz bir etki yaratmıştır. Böylece bu yılda 250 büyük firmanın %22'si yılı zararlı kapatmış, ancak %78'i kârlı kapatabilmiştir.

Tablo 1'de dikkati çeken çok önemli bir diğer durum 250 büyük firmanın en çok kâr eden firma sayısı en yüksek 2015 yılında yaşanmıştır. 2008 krizi sonrasında gerek firmaların kâr toplamları (4,793,382,308) gerekse yılı kârlı kapatan firma sayısında (429) pozitif bir eğilim sözkonusudur. Bu sonuçlar açık bir şekilde 2008 yılı sonrasına Türkiye ve dolayısıyla Bursa sanayisindeki istikrarın bir göstergesidir.

TABLO 1: YILLAR İTİBARIYLA FİRMALARIN KÂRLILIK DÜZEYLERİ

YILLAR	KÂR EDEN FİRMA SAYISI	YÜZDE DEĞİŞİM	KÂR TOPLAMLARI TL	YÜZDE DEĞİŞİM
1997	225		113.958.990	
1998	205	-8.9	133.804.496	17.4
1999	200	-2.4	204.895.403	53.1
2000	203	1.5	379.387.123	85.2
2001	194	-4.4	592.394.725	56.1
2002	202	4.1	758.541.498	28.0
2003	207	2.5	1.011.099.201	33.3
2004	198	-4.3	1.442.222.934	42.6
2005	215	8.6	1.069.918.902	-25.8
2006	204	-5.1	1.525.198.034	42.6
2007	225	10.3	1.924.679.740	26.2
2008	195	-13.3	1.536.873.393	-20.1
2009	212	8.7	1.635.262.670	6.4
2010	222	4.7	2.318.397.144	41.8
2011	203	-8.6	2.594.881.634	11.9
2012	222	9	3.114.941.938	20
2013	210	-5	2.936.287.571	-6
2014	220	5	3.826.394.836	30
2015	229	4	4.793.382.308	25

TABLO 2: 2014 ve 2015 YILLARI İÇİN SEKTÖREL DAĞILIM

SEKTÖRLER	2014 YILI FİRMA SAYISI	SEKTÖR PAYI	2015 YILI FİRMA SAYISI	SEKTÖR PAYI	ARTIŞ / AZALIŞ
Otomotiv Yan Sanayi	51	20.4	56	22.4	5
Tekstil ve Hazır Giyim	58	23.2	59	23.6	1
Gıda Tarım ve Hayvancılık	28	11.2	29	11.6	1
Makine ve Teçhizat	17	6.8	18	7.2	1
Metal	11	4.4	13	5.2	2
Turizm	1	0.4	2	0.8	1
İnşaat	12	4.8	11	4.4	-1
Ekonomik İlişkiler ve Finans	4	1.6	6	2.4	2
Enerji	6	2.4	6	2.4	0
Plastik	6	2.4	5	2.0	-1
Ağaç Orman Ürünleri ve Mobilya	3	1.2	4	1.6	1
Kimya	3	1.2	3	1.2	0
Otomotiv Ana Sanayi	3	1.2	3	1.2	0
Lojistik	3	1.2	2	0.8	-1
Hizmet, Eğitim ve Danışmanlık	5	2.0	4	1.6	-1
Çimento Toprak Ürünleri ve Madencilik	5	2.0	2	0.8	-3
Elektrik-Elektronik	2	0.8	2	0.8	0
Çevre	2	0.8	1	0.4	-1
Sağlık	1	0.4	1	0.4	0
Deri Kürk ve Ayakkabı	2	0.8	0	0	-2
Perakende Ticareti	27	10.8	23	9.2	-4
TOPLAM	250	100	250	100	

Tablo 2, 250 Büyük Firmanın sektörel dağılımlarını göstermektedir.

Tablo 2, basitçe 2014 yılından 2015 yılına geçildiğinde Bursa sanayisinde nasıl bir değişim olduğunu ortaya koymaktadır. 2015 yılında Bursa için lokomotif sektör denilebilecek ilk beş sektör sırasıyla %23.6 ile Tekstil ve Hazır Giyim, ikincisi sırada %22.4 ile Otomotiv Yan Sanayi, üçüncü sırada %11.6 ile Gıda Tarım ve Hayvancılık, dördüncü sırada ise %9.2 ile Perakende Ticareti gelmekte, son olarak %7.2 ile Makine ve Teçhizat sektörleri gelmektedir. Bu değerler toplandığında Bursa sanayisinin %74'ünün beş temel sektörden oluştuğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Fakat dikkat edilmesi gereken bir diğer durum bu beş sektörün sanayi içerisindeki ağırlığı 2014 yılında %72.4'tür. Yani 2015 yılında bu beş sektör toplamında % 2.4 oranında bir gelişim kaydedilmiştir. En büyük artış Otomotiv Yan Sanayide meydana gelmiştir. En büyük düşüş ise Perakende Ticarete meydana gelmiştir.

Tablo 3'te bilgilerinin açıklanmasına izin veren sektörler dikkate alınarak, işgücünün verimlilik oranı hesaplanmıştır. Tablo 3'te Ciro/Çalışan sayısını gösteren üçüncü ve beşinci sütunlarında yer alan sıfır değerleri verimlilik ve dışa açıklık oranlarının sıfır olduğunu değil, firmaların bilgilerinin açıklanmasını istemediklerini göstermektedir.

TABLO 3: SEKTÖREL İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ ve DIŞA AÇIKLIK ORANI

SEKTÖRLER	FİRMA SAYISI	CİRO/ÇALIŞAN SAYISI	YÜZDE (%)	İHRACAT/ CİRO
Tekstil ve Hazır Giyim	59	33.458.380,05	0.3	0.131
Otomotiv Yan Sanayi	56	37.861.658,46	0.3	0.119
Gıda Tarım ve Hayvancılık	29	50.916.995,18	0.4	0.033
Perakende Ticareti	23	43.116.609,1	0.3	0.041
Makine ve Teçhizat	18	0	0.0	0.000
Metal	13	83.692.618,77	0.6	0.099
İnşaat	11	0	0.0	0.000
Ekonomik İlişkiler ve Finans	6	12.332.930.579,00	94.0	0.000
Enerji	6	0	0.0	0.000
Plastik	5	95.715.330,23	0.7	0.066
Hizmet, Eğitim ve Danışmanlık	4	0	0.0	0.000
Ağaç Orman Ürünleri ve Mobilya	4	51.743.043,83	0.4	0.030
Kimya	3	0	0.0	0.000
Otomotiv Ana Sanayi	3	0	0.0	0.000
Çimento Toprak Ürünleri ve Madencilik	2	94.138.593,25	0.7	0.009
Elektrik-Elektronik	2	0	0.0	0.110
Lojistik	2	0	0.0	0.000
Turizm	2	0	0.0	0.000
Çevre	1	150.349.280,8	1.1	0.000
Sağlık	1	142.274.292,8	1.1	0.000
TOPLAM	250	62.050.597,74		

Tablo 3 incelendiğinde Çalışan/Ciro oranı olarak hesapladığımız verimlilik bağlamında Ekonomik ilişkiler ve finans sektörünün %94 ile en yüksek verimlilik oranına sahip sektör olduğu görülmektedir. Özellikle bilişim çağında bu sonucun meydana çıkması aslında beklenen bir durumdur.

Firmaların dışa açıklık oranı bağlamında yorum yapmak gerekirse, firmaların İhracat/Cirolarının gösteren beşinci sütunda en yüksek değeri alan sektör Tekstil ve Hazır Giyim sektörüdür.

Yani her ne kadar Tekstil ve Hazır Giyim sektörünün verimlilik oranı düşük olsa da, üretilen ürünlerin ihraç edilme düzeyi en yüksek sektördür. Bir tekstil kenti olan Bursa için bu sonuç hem guru verici hem de beklenen bir sonucu yansıtmaktadır.

Dışa açıklık oranı en yüksek olan ikinci sektör yaklaşık %12 ile Otomotiv Yan Sanayi Sektörü gelmektedir.